

Zoals New York het Vrijheidsbeeld heeft, heeft Amsterdam straks met Pontsteiger een negentig meter hoog gezichts-bepalend gebouw dat tot ver in Noord-Holland te zien is.

Een icoon voor een stad die zich steeds meer tot waterstad ontwikkelt.

Niks Venetië van het Noorden. Amsterdam, Manhattan aan het IJ.

Tekst: CAROLINE ABCOUWER
Foto's: PETER ELENBAAS
Graphic: ZAAK BESUIJEN

Pontsteiger

Panoramische poort aan het water

Enig idee wat dit is?" In het architectenbureau aan het Gedempt Hamerkanaal in Amsterdam-Noord zet Floor Arons met een grote zwaai een metershoog driedimensionaal, ruitvormig gevaarte van piepschuim op de grond. "Dit is een model van de draagconstructie die straks gedeeltelijk in de woningen te zien zal zijn. We hebben hem nagebouwd om te kijken hoe ver we die zo voor het raam kunnen plaatsen, dat de bewoners nog gemakkelijk de ramen kunnen lappen."

Arnoud Gelauff: "Je ziet het, architecten denken aan alles. We zijn niet voor niets al drie jaar met het ontwerpen van het gebouw bezig. De maquette is in een windtunnel geweest, er is onderzoek gedaan naar geluid, windrichtingen en de invalshoek van de zon. Het gebouw is energiezuinig: grondwater wordt gebruikt voor zowel de verwarming als de koeling van de ruimten en de groene daken helpen om fijnstof af te vangen. Je kunt het zo gek niet verzinnen of er is aan gedacht. Inderdaad, tot aan het lappen van de ramen toe. Door dat nu goed te regelen, voorkom je straks telefoontjes van bewoners."

Geboren Amsterdammers zijn ze geen van beiden. Maar Arnoud Gelauff (Den Haag, 1963) en Floor Arons (Haarlem, 1968) van architectenbureau Arons en Gelauff wonen en werken inmiddels al zo lang in de stad dat ze zich niet kunnen voorstellen er ooit weg te gaan. Arons heeft zijn toekomstige woonplek ook al helder op het netvlies: de waterwijk Houthaven die straks aan de linkerkant van Pontsteiger gebouwd zal worden, met uitzicht op het gebouw dat hij en Gelauff samen ontworpen hebben. Een gebouw dat vanaf het water gezien als een poort naar Amsterdam rondom in het water staat, met 238 woningen, een parkeergarage, aanlegplaatsen voor boten, horeca en bedrijfsruimten.

Geen eenvoudige opgave. Want bouwen op en in het water vraagt toch om een iets andere aanpak dan bouwen op het land. Gelauff: "Alleen de veiligheid al. Pontsteiger is en blijft de plek waar de pont naar het NDSM-terrein aanmeert, maar ligt ook aan een drukke vaaroute. Er komt dus een aanvaarbeveiliging rondom het gebouw. En het is zo ontworpen dat het zelfs stabiel blijft als één van de kolommen die in het water staan, zou wegvallen."

Arons: "Die nadruk op veiligheid betekent wel dat je niet alles kunt uitvoeren wat je in eerste instantie bedenkt."

Gelauff: "Zo hadden we aanvankelijk bedacht dat het leuk zou zijn als vaartuigen onder het gebouw door als het ware tot in het gebouw zouden kunnen varen. Maar dan zit je wel met je boot boven de parkeergarage en de mogelijkheid dat iemand een anker uitgooit en een lek in het dak van de parkeergarage slaat. Dat risico kun je niet nemen."

Arons: "Dus nu is dat binnenwater een plein geworden

met een aflopende trap naar het water, en hopelijk komen daar straks ook terrasjes. Boten kunnen aan de buitenkant afmeren. Daar is ook plaats voor de vaartuigen van de bewoners van Pontsteiger. Want het maritieme karakter van de plek blijft behouden."

Gelauff woont in het Oostelijk Havengebied, Arons aan de Buyskade in stadsdeel Westerpark. Beiden weten uit eigen ervaring dat de nabijheid van water het woongenot verhoogt. Arons: "'s Zomers kan ik vanuit mijn huis 's nachts de staandemastroute volgen. De schepen die overdag moeten aanmeren voor de sluizen, mogen 's nachts de stad door. Dan zie je zo'n optocht van zeilboten Amsterdam binnengaan. Een prachtig gezicht." Gelauff: "Maar dan gebeurt er ook wat op het water. Dat is wel een voorwaarde, vind ik. Stilstaand water waarin niets te zien is, is niks. Daarvan kun je hooguit zeggen dat het uitzicht zo weids is en het licht er zo mooi op valt. Nee, water heeft pas toegevoegde waarde als het leeft. Al is het maar een eend die erin zweemt. Maar het geheel van scheepvaartverkeer, studenten die in een sloep recreëren, toeristen in rondvaartboten, forensen op de pont: dat voortdurend wisselende panorama maakt water zo boeiend."

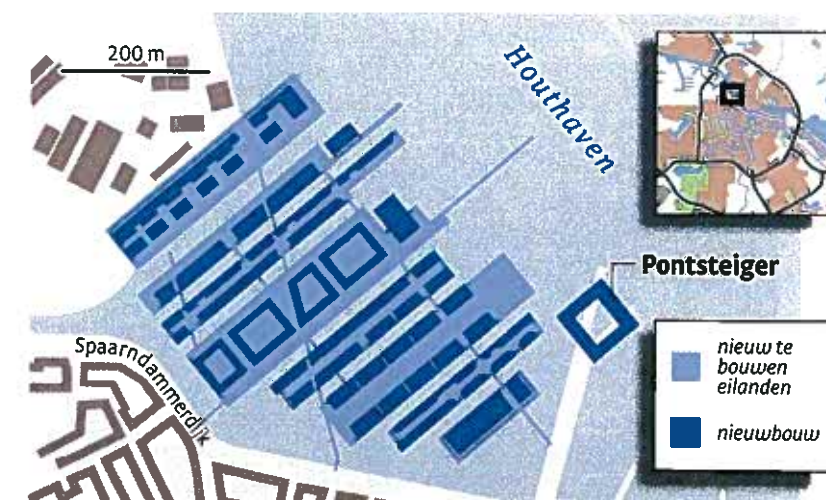
"Zelf gaan wij elke dag met de pont naar Amsterdam-Noord. En of het nu zomer of winter is, die vijf minuten op de pont geven me nog altijd een gevoel van vakantie. Mijn overbuurman gaat zelfs elke dag met zijn eigen bootje naar zijn werk. Als je hem ziet gaan, hoor je bijna de muziek van Jan Hammer. *Miami Vice* op het IJ."

De aantrekkingskracht van water op bewoners van de stad is van relatief recente datum. Van oudsher is water een bron van gevaar en infecties. Rioleringen kwamen erop uit, ratten werden erdoor aangetrokken en alleen wie geen geld had om in een huis te wonen, nam in arren moede zijn toevlucht tot een woonboot. Als water al nut had, was het toch vooral als aanvoeroute of haven. En in havens werd gewerkt, niet gewoond. Geen wonder dat de spoorlijn en het Centraal Station met de rug naar het water werden gebouwd en daarmee de stad als het ware afsloten van het IJ. Arons: "Door het Centraal Station zijn het hele havengebied en Amsterdam-Noord lange tijd buitengesloten geweest. Eigenlijk kun je stellen dat het gebied buiten het centrum van Amsterdam niet meetelde. Dat gold ook voor de stadsdelen hoor. Ik weet nog dat we een jaar of dertien geleden een lezing hadden voor ambtenaren van stadsdeel Osdorp. Na afloop kreeg iemand de lachers op zijn hand door te zeggen: en dan is het nu tijd om te gaan stappen. Stappen in Osdorp, dat was toen nog een hilarische opmerking."

Gelauff: "Terwijl je nu heel leuk kunt uitgaan in Osdorp. En ook in andere stadsdelen ver buiten het centrum. In Oost hebben we nu met Studio K een eigen bioscoop. Daar hoef je dus ook niet meer per se voor naar de bin-

nenstad. Zo zie je dat Amsterdam zich langzaam maar zeker ontwikkelt tot een stad als Londen, met verschillende gebieden. Na voltooiing van de Houthavens is de zuidelijke IJ-oever af. Amsterdam-Noord begint zijn eigen IJ-oever nu te ontwikkelen met NDSM-stad en Overhoeks. Zo is straks het IJ niet langer het einde van het centrum of het begin van Noord, maar wordt het een binnenwater."

In de visie van Arons en Gelauff wordt het havengebied straks een stukje binnenstad. In tegenstelling tot IJburg, dat door Gelauff wordt gezien als een illustratie voor de zelfstandigheid van de verschillende stadsdelen ten opzichte van het centrum. Die onafhankelijkheid is in Amsterdam-Oost en Osdorp de afgelopen jaren gegroeid. Bij IJburg was het er vanaf het begin. Dat komt

'Het geheel van scheepvaartverkeer, studenten die in een sloep recreëren, toeristen in rondvaartboten, forensen op de pont: dat voortdurend wisselende panorama maakt water zo boeiend'

‘Straks is het IJ niet langer het einde van het centrum of het begin van Noord, maar een binnenwater.’

deels omdat IJburg vanuit het niets moest worden opgebouwd. Met bewoners die lange tijd als pioniers in een kale zandvlakte bivakkeerden. “Maar ook door de afstand tot het centrum,” zegt Gelauff. “Die is hemelsbreed net zo groot als die tot het centrum van Amstelveen. Dan ga je niet zo snel een borrel in de binnenstad halen. Dus komen er kroegen dicht bij huis en winkels en alles wat een mens maar nodig heeft. Ik was vanmorgen nog op IJburg, bij mijn tandarts. Dan kom je langs een botenwinkel en een winkel met ‘kadootjes op pootjes’. En vergeet het Diemerpark niet. Als je niet wilt, hoeft je als bewoner IJburg niet meer af.”

Je kunt het water wel bij de stad willen betrekken, zolang de havens het centrum van economische bedrijvigheid zijn, is woningbouw geen optie. Maar ook in dat opzicht is Amsterdam volgens Gelauff en Arons de afgelopen tien jaar veranderd. De economische bedrijvigheid is naar de rand van de stad verhuisd en het accent in Amsterdam is verschoven van werk- naar woonstad. De tijd dat jonge gezinnen de stad verlieten en de ruimte zochten in Almere om vervolgens als forens via de dagelijks file naar de werkplek in de stad te reizen, is voorbij. Gelauff: “Voor Pontsteiger, maar ook voor woningen in het Oostelijk Havengebied werd en wordt altijd gezegd: die zijn bestemd voor tweeverdieners zonder kinderen, homostellen en *empty nesters* die – als de kinderen de deur uit zijn – van hun buitenwijk weer terugkeren naar de stad. Maar dat blijkt elke keer een misverstand. Waar wij zitten, wonen heel veel mensen met kinderen.”

Arons: “Inderdaad. De anderhalf uur die een forens dagelijks in de file staat, kunnen wij aan ons gezin besteden. Ik stap ’s morgens op de fiets en ben zo op mijn werk. Het enige probleem waar iedereen mee kampt, is dat de wo-

ningen in Amsterdam met gemiddeld tachtig tot negentig vierkante meter woonoppervlakte eigenlijk twintig tot dertig vierkante meter te klein zijn. Dat geldt ook voor ons huis. Ik wil voor geen goud weg uit de buurt, maar het is een probleem. Amsterdammers met kinderen missen net die ene kamer. In Blok 62 dat we op IJburg gaan bouwen, hebben we de mogelijkheid geschapen om de tuingevel op de eerste en op de tweede verdieping naar voren te verplaatsen. Een soort groeiwoning. Zo kun je zonder onnodige verspilling van materialen het woonhuis groter maken als je eraan toe bent.”

Voor Pontsteiger zal een acht meter diepe bouwput in het water moeten worden drooggemalen. Pas dan kan er 45 meter dieper geheid worden. De logistiek, de aan- en afvoer van bouwmaterialen, is een studie op zichzelf. In 2010 zal met de bouw worden begonnen. Drie jaar daarna kunnen de eerste bewoners van hun uitzicht over het IJ genieten.

Tegen die tijd zijn Arons en Gelauff al weer lang en breed toe aan een volgend project. Waar? Diep in hun hart hopen ze op de oostelijke oever van Amsterdam-Noord aan de slag te kunnen. Want dat gebied heeft wat Gelauff betreft de toekomst. “Er zijn hier zo veel mooie locaties waar niets of veel te weinig mee gedaan wordt. Dat Noord het helemaal wordt, is slechts een kwestie van tijd. En dat zeg ik niet omdat we hier zelf ons bureau hebben. We huren het pand, dus wat dat betreft zou er voor ons geen financieel voordeel aan zitten.” Arons: “Nee. Het is het gevoel dat je iets ontwerpt dat er over tientallen jaren nog staat. Het zou toch mooi zijn als je aan het einde van je carrière – en let wel: zover is het nog lang niet – kunt zeggen dat je iets aan Amsterdam hebt bijgedragen.”

www.pontsteiger.nl